

מראי מקומות - פסחים לב.

א. כל היכא דמעיקרא שויה ד' זווי ולבסוף שויה
זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים
הקשה רעק"א (בגליון הש"ס), שהלא עדיין יש נפק"מ, שאם
לפי מדה משלם, יכול לשלם רק מדה אחת של פירות
כפי מה שאכל, ועוד חומש של מדה אחת, ואת הג' זווי
הנשארים צריך לשלם רק מדין גזילה, ויכול לשלם במעות,
ואין צריך לשלם מזה חומש, אבל אם לפי דמים משלם,
צריך לשלם כל הארבע מדות בפירות ולשלם עוד מדה מדין
חומש.
ותירץ הרש"ש, שגם אם לפי דמים משלם, לענין כפרה אינו
צריך לשלם יותר מכפי מדה אחת. והנידון בגמרא הוא רק
האם יכול להתכפר גם בפחות ממדה אחת, כשמשלם את
דמי התרומה. ועל כן, כשמתחילה שוה ד' ועכשיו שוה א',
ומשלם כפי מדה, ודאי שיש לו כפרה בזה, וגם אם לפי דמים
משלם, את השאר משלם במעות ואין צריך להוסיף על זה
חומש.
והשפת אמת כתב, שגם אם לפי מדה משלם, צריך לשלם
את כל הדמים באופן תשלומי תרומה, לפי שנתנה אחת
אמרה תורה, עיין שם.

ב. או דילמא לפי דמים משלם בזוזא אכל בזוזא משלם
במשנה למלך (תרומות פ"י ה"ח) הסתפק, האם משלם כפי
דמי תרומה, או כפי דמי פירות אלו כמה היו שוין אם היו
חולין. והביא דברי הר"ש בתרומות (פ"ו מ"ד) שגנב משלם דמי
תרומה שאינם יקרים, ומשמע שיש ב' קולות בגונב תרומה
מאוכל תרומה, שהגונב תרומה יכול לשלם כל דבר, לא רק
דבר הראוי להיות תרומה, וגם אינו משלם אלא שויות של
תרומה, ומשמע שהאוכל תרומה משלם דמי התרומה כפי
שויותן אם היו חולין. אבל הביא שבתוס' יו"ט בתרומות
שם דייק ששיטת רש"י אינה כן, אלא משלם דמי תרומה
ממש, כפי שויותן.

ובתוס' רעק"א שם, הביא ראייה מסוגייתנו לשיטת הר"ש,
שאם משלם כפי דמי תרומה, יש נפק"מ פשוטה בין אם
משלם לפי דמים או לפי מדה אפילו אם לא נשתנה השער,
שאם לפי מדה משלם, אם אכל מדה של תרומה משלם
מדה של חולין. אבל אם לפי דמים משלם, אם צריך לשלם

כפי שויות של תרומה שאכל, הרי זה פחות מהמדה שאכל.
אלא משמע שצריך לשלם כפי שויות של חולין, ולכך אין
בזה נפק"מ.

ג. חמץ בפסח בר דמים הוא
כתב המהר"ם חלאוה, שאין להקשות מה שאמרו לגבי
הקדש שלמ"ד דבר הגורם לממון כממון יש דמים לחמץ,
שזהו דוקא בהקדש, שלא עבר אדם על כל יראה, וחמץ של
הקדש מותר אחר הפסח, אבל תרומת חמץ, שהיתה של
ישראל בפסח, ודאי אסורה בהנאה אחר פסח.

ד. הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר
חמץ בפסח מותר בהנאה
העיר השפת אמת, שלכאורה אינו צריך לשלם אלא דמי
עצים, שהרי כל השויות של החמץ היא רק לענין הסקה,
שהרי אינו מותר באכילה. אבל מלשון המשנה לא משמע
כן, שמכך שאמרו בסיפא פטור מתשלומין ומדמי עצים,
משמע שברישא צריך לשלם הכל. וכתב שיתכן שהרי זה
כמו הדין בזה נהנה זה חסר, שאם הוא חסר מעט, מחייבים
אותו לשלם את כל הנאתו, כך גם בזה. אולם כתב שבדברי
רש"י משמע שמשלם רק דמי עצים, וראה בדבריו מה שדן
בזה, והניח בצ"ע.

ה. וכי מה הנאה יש לו בה
פירש רש"י, מה הנאה יש לכהן בה, ומה הפסידו, ואף
שחולק הוא על הדרשה, מה ישלם, הואיל ואין לו דמים.
והקשה הראש יוסף, דאם כן מדוע ר"א חסמא הצריך
פסוק, הלא סברא הוא שמאחר ואין לו שויות אין שייך בו
תשלומין. ותירץ, שהפסוק אינו מיותר לכך, אלא שממילא
משמע כך.

ו. שאם רצה הכהן מריצה לפני
כלבו או מסיקה תחת תבשילו
כתב בחידושי הר"ן, שדוקא תרומת חמץ בפסח לדעת רבי
יוסי הגלילי, שהתיר חמץ בהנאה, אומרים שיכול להריצה
לפני כלבו, אבל תרומה טמאה אין לו בה אלא היתר הסקה,
משום שתרומה טמאה בשריפה.